

مقاله پژوهشی: جنگ ترکیبی علیه نظام جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی: عوامل اثرگذار، پیشران‌ها و ابزارها، اهداف و نقاط آماج دشمن)

عزیز نصیرزاده^۱، عبدالله جلالی نسب^۲، امیر هوشنگ خادم‌دقیق^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۰۸

چکیده

در این مقاله سعی شده، الگوی جنگ دشمنان علیه نظام اسلامی در قالب جنگ ترکیبی در جامعه آماری خیره ۴۰ نفره در قالب گروه کانون تفکری از طریق توزیع پرسشنامه‌ای با ۷۹ آزمودنی در پاسخ به این سوال که «عوامل اثرگذار، پیشران‌ها و ابزارها، اهداف و نقاط آماج دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام جمهوری اسلامی ایران کدامند؟»، بررسی شود. ماحصل تحقیق نشان می‌دهد که در جنگ ترکیبی علیه نظام جمهوری اسلامی ایران، ۲۳ مورد پیشران و ابزار، مورد بهره‌برداری قرار گرفته که اهم آن عبارت است از: «زنان، دانشگاه‌ها، مدارس»؛ ۳۰ مورد عامل اثرگذار داخلی و خارجی بسترساز اجرای جنگ ترکیبی دشمن علیه نظام ج.ا.ا. احصاء گردید که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: «جدی نگرفتن هشدارهای مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، توسعه اغتشاشات در سطح دانشگاه‌ها، تحریک قشر جوان و نوجوان، ضعف کارآمدی رسانه داخلی و کنترل فضای مجازی و توسعه بی‌حجابی و بدحجابی، قبح‌زدایی و اباحه‌گرایی»؛ همچنین ۸ حوزه، نقاط آماج دشمن بود که اهم آن‌ها عبارت‌اند از: «رهبری، امنیت ملی، نیروهای مسلح علی‌الخصوص سامانه امنیتی - انتظامی» و ۱۸ مورد هم اهداف دشمن از جنگ ترکیبی علیه نظام جمهوری اسلامی ایران احصاء گردید که مهم‌ترین آن‌ها عبارت است از: «تلاش برای تضعیف پایگاه اجتماعی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، اخلال در امنیت ملی، کاهش مقبولیت و مشروعیت نظام، تعمیق گسل‌های قومی - مذهبی».

کلیدواژه‌ها: نظام جمهوری اسلامی ایران، جنگ ترکیبی، جنگ هیبریدی.

^۱ استادیار دافوس. دکترای جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس (نویسنده مسئول).

رایانامه: az.nasir1402@gmail.com

^۲ استادیار دافوس - دکترای جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس.

^۳ استادیار دافوس - دکترای دانشگاه عالی دفاع ملی.

مقدمه و بیان مسئله

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار با مردم اصفهان در ۲۸ آبان ماه سال ۱۴۰۱ فرمودند: «من به‌عنوان یک ناظر، در دل خود به مهندسی خوب دشمن آفرین گفتم چراکه همه‌چیز را در جای خود و به‌اندازه فراهم کرده بود اما باوجود این نقشه که در کشورهای نیز اثرگذار است، موفق نشدند زیرا محاسبه آن‌ها غلط بود...؛ محاسبات غلط دشمن نباید موجب غفلت ما شود، ما هم باید حواسمان باشد. این‌گونه نباشد که دچار غفلت و غرور شویم و بگوییم قضایا تمام شد. باید در میدان بمانیم و بدانیم عامل حفظ ملت، امید و وحدت ملی است».

دشمنی استکبار جهانی به سرکردگی آمریکا و صهیونیسم، به دلیل ماهیت استکبارستیزی انقلاب اسلامی ایران، از ابتدای پیروزی انقلاب بطور مستمر وجود داشته است؛ دشمن برای جبران شکست‌های خود و جلوگیری از موفقیت‌های بعدی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، به‌عنوان یک الگوی موفق و نظام مستقل، از ابتدا به‌دنبال محدودسازی، محروم‌سازی و ناکارآمدسازی آن بوده است. دشمن در جنگ سخت و نیمه سخت خود علیه نظام ج.ا.ا، موفقیت‌هایی داشت، ولی در عمل نتوانسته بود به وحدت و یکپارچگی ملت خدشه جدی وارد کند؛ اما در جنگ نرم/شناختی دهه اخیر، متأسفانه کمی موفق‌تر از گذشته بود. اتاق‌های فکر دشمن (پس از عدم موفقیت در تهدیدات سخت و نیمه سخت) به این نتیجه رسیدند که به‌کار بردن پیشران‌ها و ابزارهای تهاجمی به شکل مستقل علیه نظام اسلامی، فاقد کارآمدی و اثربخشی بوده و بایستی ترکیبی از پیشران‌ها و ابزارهای تهاجمی و اعمال همه‌جانبه آن‌ها برای تأثیر بیشتر را مورد استفاده قرار دهند؛ بنابراین دشمن با نسل جدیدی از روش‌های جنگیدن با انقلاب اسلامی درگیر شده و تهاجم به صورت ترکیبی در حال انجام است.

جنگ ترکیبی، جنگ همه‌جانبه‌ای است که دشمن تمام منابع و امکانات نظامی و غیر نظامی خود را در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، شناختی، رسانه‌ای، علم و فناوری،

حقوقی، سایبری، زیست محیطی، امنیتی، ... و نظامی با ماهیت‌های سخت، نیمه‌سخت، نرم و امنیتی به‌صورت هوشمندانه، یکپارچه، هم‌افزا و هم‌زمان برای اعمال اراده‌ی خود بر نظام سیاسی یک کشور با هدف انفعال، تسلیم یا براندازی به کار می‌گیرد که به تناسب جغرافیا، موقعیت زمانی و ... بعضی از شقوق آن برجسته‌تر می‌شود (قرارگاه جنگ ترکیبی).

مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در دیدار معلمان و فرهنگیان در ۱۱ اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۸ فرمودند: «آرایش دشمن آرایش جنگی است؛ از لحاظ اقتصادی، سیاسی؛ فضای مجازی، فقط از لحاظ نظامی علی‌الظاهر آرایش جنگی ندارد» و در فرازی دیگر در دیدار فرماندهان و کارکنان نهاجا و پداجا در ۱۹ بهمن ماه سال ۱۴۰۰ فرمودند: «دشمن یک جبهه است؛ امروز دست زده به یک تهاجم ترکیبی؛ یعنی جنبه‌ی اقتصادی، سیاسی، امنیتی، رسانه‌ای، دیپلماسی در آن هست»

با عنایت به فرمایشات فرماندهی معظم کل قوا^(مدظله‌العالی) و اقدامات نرم/شناختی دشمن در قالب جنگ ترکیبی در دهه اخیر علیه نظام جمهوری اسلامی ایران، دغدغه محققین از ارائه این مقاله بررسی عوامل اثرگذار، پیشران‌ها و ابزارها، اهداف و نقاط آماج دشمن در جنگ ترکیبی در قالب برگزاری نشست‌های تخصصی (گروه کانون تفکری) جهت احصاء مهندسی نظام‌مند این جنگ از جهات گوناگون بود؛ بنابراین مسئله اصلی این تحقیق بررسی و تحلیل جنگ ترکیبی دشمن علیه نظام جمهوری اسلامی ایران با رویکرد شناسایی و احصاء عوامل اثرگذار داخلی و خارجی، پیشران‌ها و ابزارها، اهداف و نقاط آماج دشمن است.

مبانی نظری

۱.۱. پیشینه:

جدول ۱: پیشینه‌های تحقیق	
عنوان	بررسی و تبیین تهدیدات جنگ ترکیبی استکبار جهانی در گام دوم انقلاب اسلامی
مشخصات	سلیمانی، باقر (پاییز و زمستان ۱۴۰۰)، دوفصلنامه پژوهش‌های علوم نظامی دانشگاه افسری و تربیت پاسدار امام حسین ^(ع) ، دوره ۲، شماره ۲، صفحه ۱۲۵-۱۵۵
نتیجه	هشت مؤلفه عملیات روانی، جنگ اطلاعاتی، جنگ اقتصادی، اقدامات سیاسی، جنگ سایبری، اقدامات نیروهای نظامی منظم و نیروهای ویژه و حمایت از ناآرامی‌های داخلی، مهم‌ترین مؤلفه‌های جنگ ترکیبی هستند.
عنوان	ماهیت صحنه جنگ ترکیبی آینده‌ی احتمالی علیه جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴
مشخصات	سناری‌خواه، علی؛ نصیرزاده، عزیز؛ میرسمعی، سیدمحمد؛ خادم‌دقیق، امیرهوشنگ (شهریور ۱۳۹۵)، فصلنامه آینده‌پژوهی دفاعی، دوره ۱، شماره ۱، صفحه ۲۷-۴۴
نتیجه	با عنایت به بررسی‌های انجام‌شده در گروه کانونی تحقیق، عدم قطعیت صحنه جنگ ترکیبی آینده محتمل ج.ا.ا. در افق ۱۴۰۴ بر اساس شناخت عرصه‌ها، ویژگی‌ها، نوع و ابزار تهدیدات در قالب یک جنگ ترکیبی تمام‌عیار، به شرح ذیل در دو محور؛ حوزه داخلی (بازدارندگی قوی و ضعیف) و حوزه خارجی (جنگ نرم و سخت) مشخص و بر اساس آن عناوین سناریوهای احتمالی در چهار حوزه تبیین گردید، سپس برای هر بخش سناریویی (چهارگانه)، چهار سناریوی مجزا و محتمل با عدم قطعیت‌های متناسب در نظر گرفته شد؛ درنهایت در یک نمودار مکعبی بر اساس سه عدم قطعیت نهایی شده (بازدارندگی، تعاملات بین‌المللی و تهدیدات) هشت سناریوی جنگ ترکیبی محتمل در افق ۱۴۰۴ علیه ج.ا.ا. شناسایی گردید که قالب ویژگی‌ها، نوع و ابزار تهدیدات آن نیز به شرح ذیل مشخص گردیدند: ۱- مهم‌ترین عوامل مؤثر در صحنه‌ی جنگ ترکیبی احتمالی آینده ج.ا.ا. در افق ۱۴۰۴؛ اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی، گسترش تروریسم و گروه‌های تکفیری، مخاصمات ایدئولوژیکی (آداب، رسوم، دین، فرهنگ، سنن و...)، سیال و متغیر شدن محیط جغرافیایی و تغییرات ژئوپلیتیکی، افزایش رقابت‌های تسلیحاتی، جهانی‌شدن و عصر اطلاعات و دانش، ظهور بازیگران غیردولتی، انقلاب کوانتومی و فناوری محوری، ناهمگونی نظامی ۲- نوع و ابزار تهدیدات به ترتیب اولویت؛ گروه‌های تروریستی، بحران فرهنگی- مذهبی، فضای مجازی، بی‌ثباتی در مرزها، جنگ نیابتی، تخریب محیط زیست، مخاصمات ایدئولوژیکی و بحران فرهنگی- قومی ۳- ویژگی‌های تهدیدات صحنه- ی جنگ ترکیبی احتمالی آینده ج.ا.ا. در افق ۱۴۰۴؛ جنگ اطلاعاتی، تروریستی، خرابکاری، منازعات در فضای مجازی، منازعات منطقه‌ای، جنگ هوفضایی و هوشمندی در هدف‌زنی، فشار دیپلماتیکی، نامشخص بودن تهدید، استفاده از ابزار نامرسوم، اطلاعات متمرکز، بهره‌برداری از

فناوری‌های نوین، جنگ روانی، جنگ الکترونیک، رزم دور، تخصصی کردن حوزه رزم و ارتقای اصل غافل‌گیری..	
عنوان	گونه‌شناسی تهدیدهای هیبریدی و کاربرد آن در سطوح امنیت ج.ا.ا.
مشخصات	کلانتری، فتح‌اله (بهمن ۱۳۹۹)، فصلنامه امنیت ملی، دوره ۱۰، شماره ۳۸، صفحه ۲۵۵-۲۹۲
نتیجه	در این تحقیق تعداد ۴۰ تهدید هیبریدی در سه سطح احصاء گردید (بین‌المللی ۲۱ تهدید، ملی ۱۱ تهدید و منطقه‌ای ۹ تهدید)؛ بعد نظامی ۱۶ نوع تهدید، بعد سیاسی ۱۴ نوع، بعد اجتماعی ۱۰ نوع و بعد اقتصادی ۵ نوع تهدید.
عنوان	روند تکاملی جنگ و جنگ ترکیبی از منظر فرماندهی و کنترل
مشخصات	بختیاری، ایرج؛ ساعدی، بیژن (آذر ۱۳۹۸)، فصلنامه علوم و فنون نظامی، دوره ۱۵، شماره ۴۹، صفحه ۱۰۱-۱۲۷
نتیجه	این مقاله با رویکرد شناخت‌شناسانه، ویژگی نسل‌های جنگ از منظر فرماندهی و کنترل را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسید که جنگ ترکیبی شکل پیچیده و پیشرفته‌ای از جنگ در ابعاد ملی است که به دلیل وجود تهدیدات نوین و پیچیده ماهیت آن‌ها، نیاز به فرماندهی و کنترل در سطح ملی دارد؛ بنابراین با رصد و پایش باید نسبت به پیشگیری از عملی شدن تهدیدات اقدام نمود.
عنوان	الگوی پیروزی مجاهدان اسلام در جنگ‌های ترکیبی از منظر قرآن کریم
مشخصات	کیانی، سورنا (آذر ۱۳۹۴)، فصلنامه علوم و فنون نظامی، دوره ۱۱، شماره ۳۳، صفحه ۲۳-۴۵
نتیجه	در جنگ‌های امروزی، بازیگران دولتی و یا غیردولتی از شکل‌های متعارف و نامنظم و انواع شیوه‌ها (دیپلماتیک، اقتصادی، اطلاعاتی، نظامی و ...) به صورت ترکیبی برای بی‌ثبات‌سازی کشور هدف، بهره می‌برند؛ در این مقاله ۹۵٪ جامعه نمونه تأثیر مقوله‌های به دست آمده بر الگوی قرآنی پیروزی مجاهدان اسلام در جنگ ترکیبی را در حد خیلی زیاد ارزیابی کرده‌اند.
عنوان	بررسی بسترهای امکانی منطقه غرب آسیا در بروز جنگ‌های ترکیبی با تأکید بر نظریه امنیت ملی
مشخصات	رفیعی‌راد، جواد؛ صفوی، سیدیحیی؛ زارعی، سعیدالله؛ بیگ، علی‌اصغر (بهمن ۱۳۹۹)، فصلنامه امنیت ملی، دوره ۱۰، شماره ۳۸، صفحه ۳۵-۶۸
نتیجه	عوامل امنیتی، ژئوپلیتیکی و اقتصادی موجود در منطقه غرب آسیا در بروز جنگ ترکیبی موثر بوده و آینده این منطقه همواره زمینه و بسترهای لازم برای ایجاد و رشد بحران را دارد.
عنوان	معرفی مؤلفه‌ها و ابزارهای جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ا.
مشخصات	ریاضی، وحید؛ اکبری، علی؛ باجلانی، صفدر؛ اکبری، حسن‌رضا (فروردین ۱۴۰۰)، فصلنامه راهبرد دفاعی، دوره ۱۹، شماره ۷۳، صفحه ۳۷-۶۷
نتیجه	هشت مؤلفه «روانی، اطلاعاتی، اقتصادی، دیپلماسی- سیاسی، سایبری، نیروهای منظم و ویژه و حمایت از درگیری‌های داخلی» به عنوان مهم‌ترین مؤلفه‌های جنگ ترکیبی احصاء گردید.

عنوان	نقش همبستگی، انسجام و وحدت ملی به عنوان یک ظرفیت اساسی جهت مقابله با جنگ نرم دشمن
مشخصات	خادم‌دقیق، امیر هوشنگ؛ فیینی‌زاده بیدگلی، جعفر؛ رضائیان، مهدی (شهریور ۱۳۹۵)، فصلنامه امنیت ملی، دوره ۶، شماره ۲۰، صفحه ۱۰۳-۱۴۲
نتیجه	بر اساس نتایج، هستی‌شناختی (دینی)، هویت جامعه‌شناختی (ملی)، هویت انسان‌شناختی (قومی)، التزام به منافع ملی، تقویت دفاع همه جانبه، ساخت گفتمان‌های ارزشی جامع و التزام به مظاهر نمادین ملی از عوامل موثر در ارتقاء همبستگی، انسجام و وحدت ملی جهت مقابله با جنگ نرم دشمن هستند.

عنوان	جنگ ترکیبی و اقدامات متقابل: نقدی بر ادبیات (Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature)
مشخصات	جانسون، رابرت؛ ۲۰۱۸ - آلمتریک صفحه: ۱۴۱-۱۶۳. https://doi.org/10.1080/09592318.2018.1404770 Published online
نتیجه	این مقاله به‌طور انتقادی ادبیات جنگ ترکیبی را بررسی می‌کند و اقدامات متقابل که اغلب پیشنهاد می‌شود را ارزیابی می‌کند. مفهوم جنگ ترکیبی و تفاسیر متنوع آن را توضیح می‌دهد و نشان می‌دهد که چگونه تجلی‌نگرانی‌های کنونی در درگیری‌های مسلحانه است. انتخاب ادبیات بر اساس آثاری است که به آن‌ها ارجاع داده شده است، که رویکردی علمی ارائه می‌دهند، و یا پدیده جنگ ترکیبی یا اقدامات متقابل آن را به‌صورت تجربی بررسی می‌کنند. آثار غیرعلمی حذف شده است. تحلیل ادبیات ارائه‌شده در اینجا نشان می‌دهد که پادزهرهای «دوره‌گرایی» نه در حوزه عملیاتی یا تاکتیکی، بلکه در حوزه‌های راهبردی و سیاسی نهفته است.
عنوان	جنگ ترکیبی به‌عنوان یک مد دانشگاهی (Hybrid warfare' as an academic fashion)
مشخصات	لیبسلر، چیارا؛ ۲۰۲۳ - دانشگاه لیدن ^۳ - صفحه: ۸۵۸ - ۸۸۰ - https://orcid.org/0000-0001-5775-9630 Published online
نتیجه	مفهوم «جنگ هیبریدی» سال‌ها قبل ابداع شده بود، اما تنها زمانی مد شد که ناتو در سال ۲۰۱۴ آن را پذیرفت و اقتباس کرد و پس از آن علاقه‌های دانشگاهی به‌طور ناگهانی افزایش یافت. دانشگاهیان اغلب درک ناتو از این مفهوم را پذیرفتند، مناسب بودن آن را برای اقدامات روسیه بدیهی می‌دانستند و مفروضات سیاسی آن را وارد بحث دانشگاهی می‌کردند. این مقاله به تشریح این فرآیند و

¹ Rbert Johnson

² Chiara Libiseller

³ Leiden University

	پیامدهای آن برای حوزه مطالعات راهبردی پرداخته است.
عنوان	مقابله با جنگ هیبریدی: نیروی مشترک آینده؟ (Countering Hybrid Warfare: So What for the Future Joint Force?)
مشخصات	مونافان، سیان؛ ۲۰۱۹ - پریم - دوره ۸ - شماره ۲ - صفحه: ۸۲-۹۹ / https://www.jstor.org/stable/26803232
نتیجه	تهدیدهای ترکیبی و جنگ ترکیبی ممکن است همزمان اتفاق بیفتند و توسط یک دشمن، به عنوان بخشی از یک کمپین شدید تجدیدنظرطلبانه یا در طول جنگ دنبال شوند. به عنوان مثال، درگیری اوکراین و کمپین گسترده روسیه از رویزونیسم منطقه‌ای و نفوذ جهانی؛ از طرف دیگر، هر جنگ در مقیاس بزرگ آینده احتمالاً شامل عملیات جنگ ترکیبی، به موازات آن تهدیدات ترکیبی و چالش مبارزه با هر دو به صورت موازی خواهد بود.
عنوان	جنگ ترکیبی و شخصیت در حال تغییر درگیری (Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict)
مشخصات	جیگریچ، باستین؛ ۲۰۱۶ - جی استور - دوره ۱۵ - شماره ۲ - صفحه: ۶۵-۷۲ / https://www.jstor.org/26326440
نتیجه	این ایده که درگیری بین‌المللی ممکن است شاهد جنگ‌های ترکیبی و تهدیدات ترکیبی بیشتری باشد، بحث‌هایی را در میان نهادهای امنیتی و دفاعی در آستانه نشست ناتو در ورشو در سال ۲۰۱۶ ایجاد کرده است. در حالی که ائتلاف موضوع جنگ هیبریدی را در چارچوب خاص بحران روسیه/اوکراین قرار داده است؛ این مقاله بحث‌های مفهومی اخیر در مورد جنگ ترکیبی را مرور و بیان می‌کند که کشورهای عضو ناتو برای مقابله با تهدیدات ترکیبی روی انعطاف‌پذیری و بازدارندگی متعارف سرمایه‌گذاری کنند.
عنوان	تهدیدات و فریب سایبری در جنگ ترکیبی (Cyber threats and deception in hybrid warfare)
مشخصات	آکتا پلیتکنیکا هیوگاریسا؛ ۲۰۲۱ - دوره ۱۸ - شماره ۳
نتیجه	مقاله به طراحی مدل تهدیدات ترکیبی و فریب سایبری می‌پردازد؛ امروزه فریب سایبری فرصتی برای ترساندن، بازدارندگی و انتقام‌جویی فراهم می‌کند در برابر کسانی که سامانه‌های سازمان را نقض می‌کنند. در مقاله پلت فرم فریب و مدل صنعتی و راه‌حل برای تشخیص تهدید با استفاده از روش‌های مبتنی بر فریب ارائه شده است.

1 Sean Monaghan

2 PRISM

3 Bastian Giegerich

4 Ata Polytechnica Hungarica

۲,۱. مفهوم شناسی:

واژه جنگ هیبریدی، نخستین بار در رساله دکتری ویلیام نمت^۱ با عنوان «جنگ آینده و چچن: موردی برای جنگ هیبریدی» در سال ۲۰۰۲ مطرح شد (Nemeth, 2002:31-49). نویسنده در این رساله به این موضوع اشاره می‌کند که در یک جامعه، ترکیبی ویژگی‌های قدیمی و مدرن با یکدیگر درآمیخته شده‌اند و در نتیجه جنگی که توسط این جامعه پی گرفته می‌شود ترکیبی از روش‌ها و ابزارهای نوین و قدیمی است؛ نمت برای پیگیری این ایده، جنگ مردم چچن با قوای مسلح روسیه در سال‌های ۱۹۹۵-۱۹۹۶ و ۱۹۹۹-۲۰۰۰ را مورد مطالعه قرار داد. در مجموع دو محور، بن‌مایه اصلی تئوری نمت را تشکیل می‌دهند: «محور اول، جنگ هیبریدی استفاده هم‌زمان از تاکتیک‌ها و ابزارهای مدرن و قدیمی است و محور دوم، به این موضوع اشاره دارد که این نوع از جنگ، توسط گروه‌های فرودولتی برای مبارزه با نیروهای دولت مرکزی به‌کار گرفته می‌شود» (کرمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳).

اسلوان^۲، در تبیین مفهوم جنگ هیبریدی معتقد است، هدف دولت‌ها یا بازیگران غیردولتی در پیگیری این جنگ، مانند تمام جنگ‌ها منافع ملی/گروهی است. پیگیری این نوع از جنگ‌ها در مقایسه با جنگ‌های نظامی متعارف یا هسته‌ای، هزینه کمتری دارد و این امکان را فراهم می‌کند تا دولت‌ها خارج از محدوده قواعد و ضوابط جهانی حرکت کرده و اعمال قدرت کنند؛ از نظر اسلون، در جنگ‌های متعارف، هدف از میان بردن نیروی نظامی دشمن است و جنگ‌های نامتعارف نیز زمانی رُخ می‌دهند که بازیگران غیردولتی بخواهند نیروهای دولتی و در پاره‌ای از اوقات شهروندان را از میان بردارند. هدف دولت‌ها و بازیگران غیردولتی در این جنگ‌ها، متفاوت است. بازیگران غیردولتی با هدف براندازی یا مقابله با دخالت دولت، اقدام به این نوع جنگ می‌کنند؛ حال آنکه هدف دولت‌ها، منحرف کردن افکار دولتمردان در کشور رقیب است به‌نحوی که در زمین رهبران کشور مهاجم بازی کنند (Sloan, 2020: 1).

1 William J. Nemeth

2 Sloan

هافمن^۱ مطرح شد؛ از دیدگاه وی این جنگ به وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن دشمن به‌طور هم‌زمان و هماهنگ از سلاح‌های متعارف، تاکتیک‌های نامنظم، تروریسم و رفتار جنائی، در فضای نبرد برای به‌دست آوردن اهداف سیاسی خود استفاده می‌کند (ابراهیمی، ۱۳۹۹: ۴). پیندژاک^۲، روش جنگ هیبریدی را شامل تلاش‌های چندلایه‌ای می‌داند که هدف آن، بی‌ثباتی کشور و قطبی کردن جامعه است؛ در جنگ کلاسیک مرکز ثقل مادی است، در حالی که مرکز ثقل جنگ ترکیبی، ایدئولوژیک است و افکار عمومی هدف قرار می‌گیرد. نیروهای متخاصم سعی می‌کنند در سیاستمداران صاحب‌نفوذ و تصمیم‌سازان کلیدی، به‌وسیله ترکیب عملیات سخت (نظامی) و تلاش براندازانه تأثیرگذاری نمایند (ابراهیمی، ۱۳۹۹: ۵). کوئن^۳، جنگ هیبریدی را این‌گونه تعریف می‌کند: «از نظر شکلی مانند جنگ‌های متعارف است، سرنوشت جنگ در جنگ‌های هیبریدی کنونی در صحنه نبرد متعارف مشخص نمی‌شود، بلکه در صحنه نبرد نابرابر تعیین می‌گردد که از سه صحنه نبرد مردم منطقه نبرد، مردم کشور اعزام‌کننده نیرو و مردم در جامعه بین‌المللی تشکیل می‌شود» (McCuen, 2008:107). مهم‌ترین مؤلفه‌های جنگ هیبریدی شامل نیروهای نامنظم و ویژه، حمایت از ناآرامی‌های داخلی، جنگ اطلاعاتی و پروپاگاندا، دیپلماسی، حملات سایبری، جنگ اقتصادی، نیروهای نظامی متعارف، نیروهای نظامی ویژه است که در گزارش امنیتی مونیخ در سال ۲۰۱۵ آمده است (Munich Security Report, 2015: 35).

۳,۱. بیانات مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی)

➤ فراز اول - دیدار پنجاه هزار فرمانده بسیج سراسر کشور ۲۹ آبان ۱۳۹۲

«نظام اسلامی با استکبار طرف است. از زمان ابراهیم خلیل و نوح پیغمبر و پیغمبران بزرگ و پیغمبر اسلام تا امروز هم همین بوده: جبهه‌ی حق در مقابل استکبار قرار داشته است. چرا؟ مقابله امروز نظام اسلامی با استکبار از چه‌رو است؟ چون استکبار با این

1 Frank Hoffman

2 Pindják

3 McCuen

خصوصیاتی که گفتیم، قادر نیست نظام اسلامی ای مثل نظام جمهوری اسلامی ایران را تحمل کند. چون نظام جمهوری اسلامی اساساً در اعتراض به استکبار پدید آمده است؛ انقلاب در اعتراض به استکبار و عوامل استکبار در ایران به وجود آمد و بر این اساس تشکیل شد، رشد پیدا کرد، قوی شد، منطق استکبار را به چالش کشید. [استکبار] نمی تواند تحمل کند، مگر وقتی که مایوس شود. ملت ایران، جوانان ایران، فعالان ایران، کسانی که به هر دلیلی ولو به دلیلی غیراسلامی به میهنشان و خاکشان عقیده دارند، باید کاری کنند که این یأس در دشمن به وجود بیاید؛ دشمن را باید مایوس کرد.»

➤ فراز دوم - دیدار با شعرا ۳۱ خرداد ۱۳۹۵

«من شمشیر را کشیده‌ام، مشغولیم ما از چپ و راست داریم می‌زنیم، متنها نوع شمشیر امروز و نوع میدان امروز با نوع میدان آن سال‌های اول تفاوت دارد، ما در جنگ نرمیم، فکرها و اراده‌ها دارند با هم می‌جنگند امروز ما خیلی احتیاج داریم به ابزارهای مؤثر و تأثیرگذار.»

➤ فراز سوم - دیدار معلمان و فرهنگیان ۱۱ اردیبهشت ۱۳۹۸

«امروز دشمن ما از همه‌ی اطراف مشغول تهاجم است؛ ... مسئولین کشور و آحاد مردم باید در مقابله‌ی با این دشمن هر کاری که می‌توانند [انجام دهند]. آرایش دشمن آرایش جنگی است؛ از لحاظ اقتصادی، سیاسی؛ فضای مجازی، فقط از لحاظ نظامی علی‌الظاهر آرایش جنگی ندارد که آن هم البته حواس نظامی‌های ما جمع است؛ در مقابل این دشمن، ملت ایران بایستی آرایش مناسب بگیرد، باید خودش را آماده کند در همه‌ی بخش‌ها.»

➤ فراز چهارم - دیدار فرماندهان و کارکنان نهاجا و پداجا ۱۹ بهمن ۱۴۰۰

«دشمن یک جبهه است؛ امروز دست زده به یک تهاجم ترکیبی؛ یعنی جنبه‌ی اقتصادی، سیاسی، امنیتی، رسانه‌ای، دیپلماسی در آن هست -از همه جهت یک حمله‌ی ترکیبی دسته‌جمعی را شروع کرده‌اند- ما هم در مقابل بایستی حرکتمان حرکت ترکیبی باشد؛ از همه جهت بایستی تلاش کنیم. البته دفاع باید بکنیم اما همیشه در موضع دفاعی نمی‌توانیم بمانیم؛ دشمن تهاجم می‌کند، ما هم باید تهاجم داشته باشیم، در زمینه‌های مختلف؛ کسانی

که اهل فکرند، اهل کار و اقدام‌اند، بخصوص مسئولان، در هر کدام از این عرصه‌ها که می‌توانند بایستی تلاش کنند».

➤ فراز پنجم - دیدار نمایندگان مجلس ۴ خرداد ۱۴۰۱

«ایران به دلیل ارائه الگویی نو که عبارت از مردم‌سالاری دینی است و موجب برهم خوردن جدول تنظیمی نظام سلطه شده است، با قدرت‌های جهانی درگیر چالش مستمر در ابعاد مختلف است».

➤ فراز ششم - دیدار با دانشجویان ن.م. در دانشگاه امام حسن مجتبی (ع) ۱۱ مهر

۱۴۰۱

«امروز جنگ‌های دنیا جنگ‌های ترکیبی است. میدانید؛ جنگ سخت و جنگ نرم و جنگ فکری و جنگ فرهنگی و جنگ با سلاح‌های گوناگون و جنگ شناختی و امثال این‌ها با همدیگر مایه‌ی تهاجم به یک ملت یا یک کشور است. بازی‌های جنگ بایستی بتواند همه‌ی این لایه‌ها را با شیوه‌های نو، با شیوه‌های روزآمد، ان‌شاءالله تأمین کند».

✎ فراز هفتم - دیدار دانش‌آموزان ۱۱ آبان ۱۴۰۱

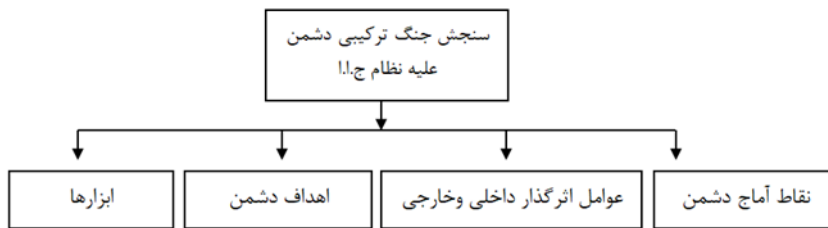
«اتفاقات چند هفته اخیر صرفاً یک اغتشاش خیابانی نبود، برنامه خیلی عمیق‌تری بود. دشمن یک جنگ ترکیبی را شروع کرد»، دشمن یعنی آمریکا، رژیم صهیونیستی، بعضی از قدرت‌های موزی و خبیث اروپایی و برخی از گروهک‌ها با همه امکانات به میدان آمدند و با استفاده از دستگاه‌های اطلاعاتی، رسانه‌ای و ظرفیت فضای مجازی و بهره‌گیری از تجربیات گذشته در ایران و بعضی از کشورهای دیگر تلاش کردند به ملت ضربه بزنند.

... بدون شک، این بساط شرارت جمع خواهد شد؛ آن وقت ملت ایران با نیروی بیشتر، با روحیه تازه‌تر در میدان به پیشرفت ادامه خواهد داد. تا این ساعت بحمدالله دشمن شکست خورده. قصد دشمن این بود که مردم را وارد میدان کند، مردم نشان دادند که با دشمن همراه نیستند. البته دشمن در رسانه‌ها لشکرسازی می‌کند؛ لشکرسازی کاذب، انبوه‌سازی دروغ. دشمن هرروز یک کیدی دارد، یک مگری دارد؛ اینجا شکست خورد،

معلوم نیست که دست بردارد، می رود سراغ جاهای دیگر؛ می رود سراغ اقشار، می رود سراغ کارگران، می رود سراغ زنان ...».

۴.۱. مدل مفهومی تحقیق

سنجش جنگ ترکیبی دشمن علیه نظام ج.ا.ا در این تحقیق بر مبنای شاخص‌ها و معیارهای معین و مشخصی همچون: عوامل اثرگذار داخلی و خارجی، پیشران‌ها و ابزارها و نقاط آماج و اهداف دشمن صورت پذیرفت.

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

۲. روش‌شناسی تحقیق

هدف از انجام این تحقیق، سنجش جنگ ترکیبی دشمن علیه نظام ج.ا.ا. بود که به روش توصیفی - تحلیلی در قالب کتابخانه‌ای (اسنادی) و پیمایشی/میدانی از طریق برگزاری جلسات خبرگی (گروه کانونی تفکری) در یک جامعه متخصص و خبره به تعداد ۴۰ نفر، صورت پذیرفت و به منظور احراز روایی تحقیق از روش خبرگی و پایایی یا همسانی درونی پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد و میزان آن برای شاخص نقاط آماج دشمن (۰/۹۱)، عوامل اثرگذار داخلی و خارجی (۰/۸۹)، اهداف دشمن (۰/۸۸) و پیشران‌ها و ابزارها (۰/۸۶) به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی و روایی قابل قبول ابزار سنجش است.

۳. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

تجزیه و تحلیل آماری برای احصاء نظرات خبرگان پیرامون احصاء و تأیید/عدم تأیید^۱ عامل‌های مستخرجه از مطالعات کتابخانه‌ای و جلسات خبرگی و همچنین تعیین میزان تأثیر هریک از آن‌ها در جنگ ترکیبی دشمن علیه نظام ج.ا.ا. با جمع‌آوری ۷۹ آزمودنی در یک جامعه خبره ۴۰ نفره صورت پذیرفت که ماحصل آن به شرح ذیل است:

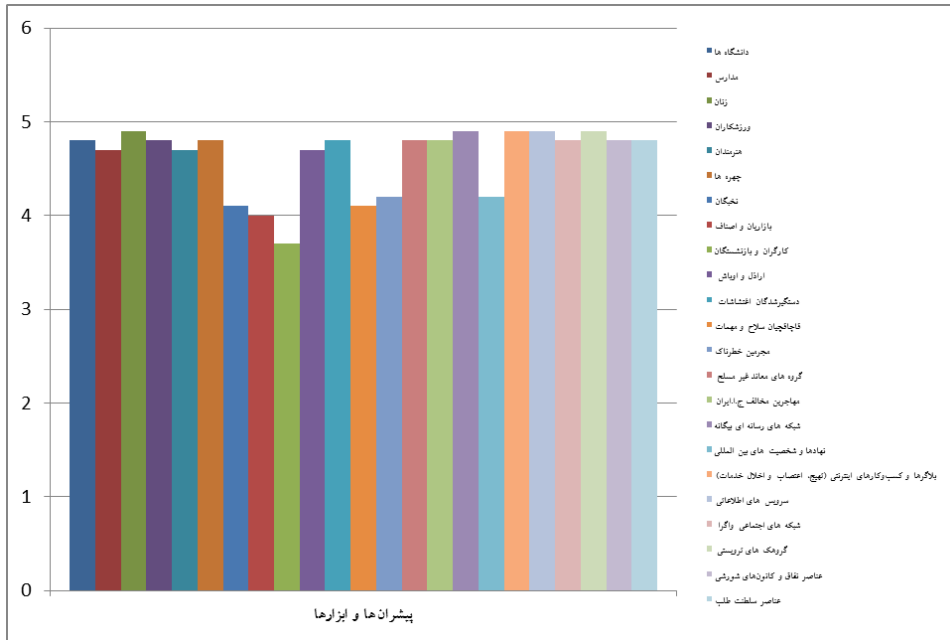
۱- یافته اول: برای بررسی پیشران‌ها و ابزارهای مورد استفاده دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا.، عوامل اثرگذار در این حوزه از طریق برگزاری جلسات خبرگی/نخبگی در گروه کانون تفکری به شرح ذیل احصاء گردید:

جدول ۲: پیشران‌ها و ابزارهای مورد استفاده دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا.		
۱۲- گروه‌های معاند غیرمسلح	اپوزیسیون و گروه‌های ناراضی	۱- زنان
۱۳- مهاجرین مخالف نظام ج.ا.ا.		۲- ورزشکاران
۱۴- شبکه‌های رسانه‌ای بیگانه		۳- هنرمندان
۱۵- نهادها و شخصیت‌های بین‌المللی		۴- چهره‌ها
۱۶- بلاگرها و کسب‌وکارهای اینترنتی (تهیج، اعتصاب و اخلال خدمات)	فضای مجازی	۵- نخبگان
۱۷- شبکه‌های اجتماعی واگرا		۶- بازاریان و اصناف
۱۸- دانشگاه‌ها	محیط‌های آموزشی	۷- کارگران و بازنشستگان
۱۹- مدارس		۸- ارادل و اوباش
۲۰- عناصر نفاق و کانون‌های شورشی	اقدامات تروریستی چندوجهی و التهاب‌زا	۹- دستگیرشدگان اغتشاشات
۲۱- عناصر سلطنت‌طلب		۱۰- قاچاقچیان سلاح
۲۲- سرویس‌های اطلاعاتی		۱۱- مجرمین خطرناک
۲۳- گروهک‌های تروریستی		

سپس برای تبیین میزان تأثیر هر عامل (پیشران‌ها و ابزارهای مورد استفاده دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا.)، پرسشنامه‌ای به تعداد ۲۳ آزمودنی در قابل طیف لیکرت

¹ -Test value = 3

تدوین و در اختیار جامعه خبره پژوهش قرار گرفت که ماحصل تحلیل آن به شرح ذیل است:

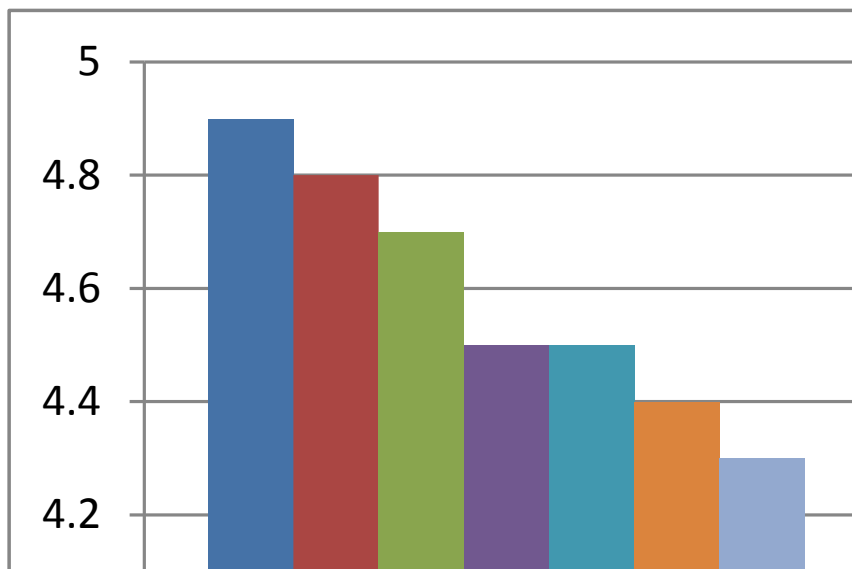
نمودار ۱: اولویت‌بندی پیشران‌ها و ابزارهای مورد استفاده دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا.

اولویت سوم	اولویت دوم	اولویت اول	
کارگران و بازنشستگان	نخبگان	شبکه‌های رسانه‌ای بیگانه	زنان
-----	قاچاقچیان سلاح و مهمات	عناصر نفاق و کانون‌های شورشی	دانشگاه‌ها
-----	مجرمین خطرناک	اراذل و اوباش	مدارس
-----	بازاریان و اصناف	شبکه‌های اجتماعی واگرا	ورزشکاران
-----	نهادهای و شخصیت‌های بین‌المللی	گروه‌های معاند غیرمسلح	هنرمندان
-----	-----	مهاجرین مخالف نظام ج.ا.ا.	چهره‌ها
-----	-----	عناصر سلطنت طلب	سرویس‌های اطلاعاتی
-----	-----	دستگیرشدگان اغتشاشات	گروهک‌های تروریستی
-----	-----	-----	بلاگرها و کسب‌وکارهای اینترنتی (تهیج، اعتصاب و اغتشاشات)

۲- یافته دوم: برای بررسی نقاط آماج دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا، اهم نقاط معنونه از طریق برگزاری جلسات خبرگی/نخبگی در گروه کانون تفکری به شرح ذیل احصاء گردید:

جدول ۴: نقاط آماج دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا			
۱	رهبری	۵	مسئولین سیاسی
۲	امنیت ملی	۶	روحانیون و ائمه جمعه
۳	محور مقاومت	۷	دستگاه دیپلماسی
۴	نیروهای مسلح علی‌الخصوص سامانه امنیتی - انتظامی	۸	مقدسات ملی و مذهبی

سپس برای تبیین میزان تأثیر هر کدام (نقاط آماج دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا)، پرسشنامه‌ای به تعداد هشت آزمودنی در قابل طیف لیکرت تدوین و در اختیار جامعه خبره پژوهش قرار گرفت که ماحصل تحلیل آن به شرح ذیل است:

نمودار ۲: اولویت‌بندی نقاط آماج دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا

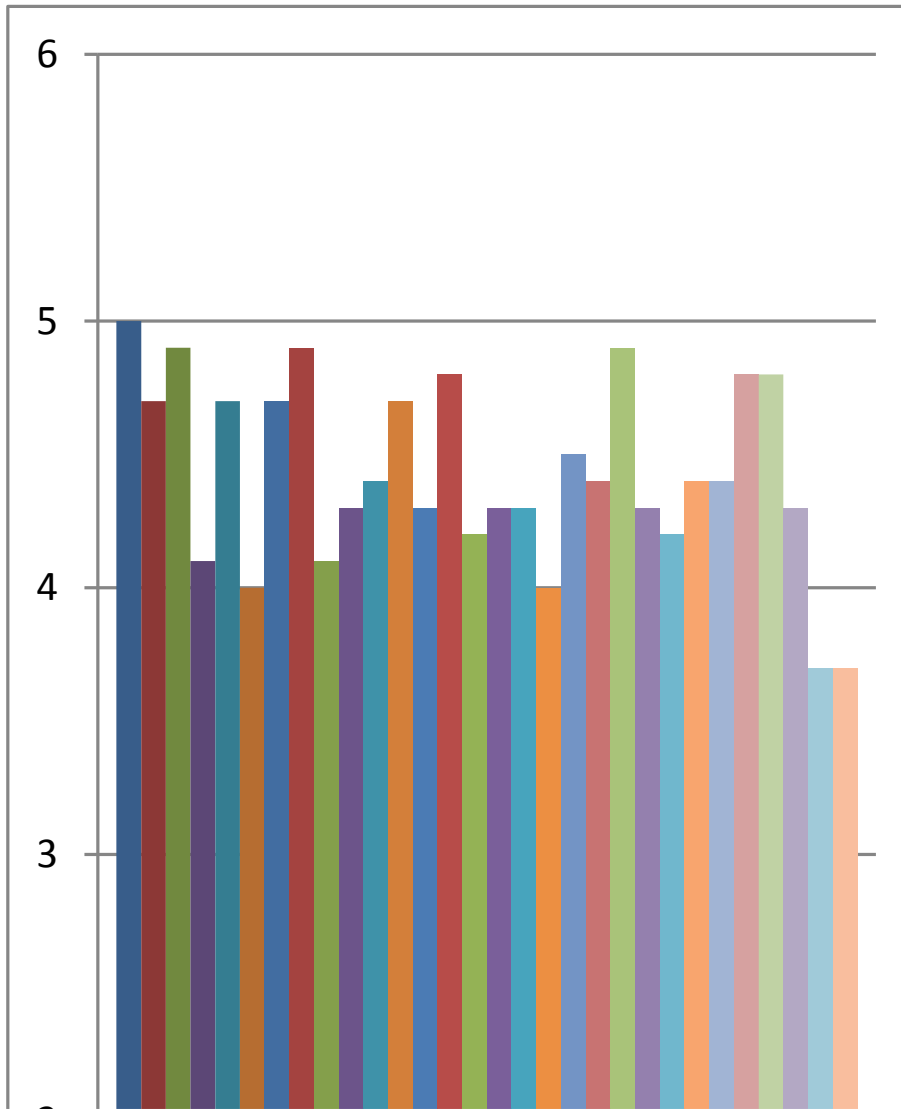
جدول ۵: اولویت بندی نقاط آماج دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا.	
اولویت اول	اولویت دوم
رهبری	محور مقاومت
امنیت ملی	مسئولین سیاسی
نیروهای مسلح علی‌الخصوص سامانه امنیتی - انتظامی	دستگاه دیپلماسی
روحانیون و ائمه جمعه	-----
مقدسات ملی و مذهبی	

۳- یافته سوم: برای بررسی عوامل اثرگذار داخلی و خارجی در جنگ ترکیبی دشمن علیه نظام ج.ا.ا، عوامل مطروح در این حوزه از طریق برگزاری جلسات خبرگی/نخبگی در گروه کانون تفکری این تحقیق به شرح جدول شماره ۶ احصاء گردید!

جدول ۶: عوامل اثرگذار داخلی و خارجی در جنگ ترکیبی دشمن علیه نظام ج.ا.ا.

سپس برای تبیین میزان تأثیر هر عامل (عوامل اثرگذار داخلی و خارجی در جنگ ترکیبی دشمن علیه نظام ج.ا.ا)، پرسشنامه‌ای به تعداد ۳۰ آزمودنی در قابل طیف لیکرت تدوین و در اختیار جامعه خبره پژوهش قرار گرفت که ماحصل تحلیل آن به شرح ذیل است:

^۱ جهت کسب اطلاع بیشتر به دفتر فصلنامه مراجعه شود.

نمودار ۳: اولویت بندی عوامل اثرگذار داخلی و خارجی در جنگ ترکیبی دشمن علیه نظام ج.ا.ا.

جدول ۷: اولویت بندی عوامل اثرگذار داخلی و خارجی در جنگ ترکیبی دشمن علیه نظام ج.ا.ا.				
اولویت اول		اولویت دوم		اولویت سوم
جدی نگرفتن هشدارهای مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)	کارکرد نامناسب نظام	کمزور شدن به ظرفیت بسیج	تحریر افکار عمومی و ترغیب نافرمانی مدنی	ضعف در تحقق عدالت اجتماعی
توسعه اغتشاشات در	امیدسوزی و ایجاد	تضعیف نهادهای اجتماعی	گسست و فاصله نسل‌ها	انجام فعالیت

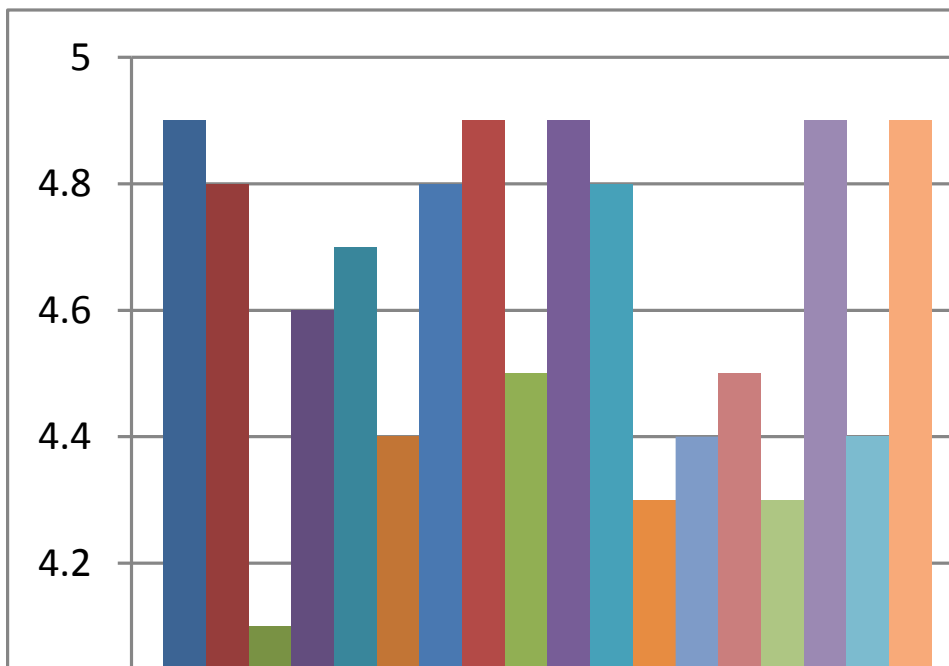
سطح دانشگاه‌ها	یاس و ناامیدی	(مساجد و...)	دیپلماتیکی منفی در مجامع بین‌المللی
تحریک قشر جوان و نوجوان	ضعف در اشراف اطلاعاتی	روایت‌سازی با تولید اخبار و تصاویر جعلی	تحریک اصناف و بازاریان
ضعف کارآمدی رسانه داخلی	ایجاد ناامنی (تخریب اموال عمومی، ضرب و شتم)	کمبود مدیریت فرهنگی در کشور	-----
ضعف در کنترل فضای مجازی	تلاش دشمن برای توهین به مقدسات ملی و مذهبی	کاهش سطح اعتماد آفرینی و اقتناع‌سازی عمومی	ضعف اطلاع‌رسانی و روایت‌پردازی صحیح از روند وقایع
توسعه بی‌حجابی و بدحجابی، قبح‌زدایی و اباحه‌گرایی	مواضع تحریک‌آمیز برخی از چهره‌های سیاسی، فرهنگی، ورزشی و... (چهره‌ها)	تحریم‌ها و تمرکز دشمن بر وضعیت نامناسب معیشتی	مزمین شدن مشکلات در برخی از مناطق کشور و پایداری عوامل التهاب‌آفرین
بی‌ثباتی، بی‌تعادلی و ضعف کارآمدی نظام اقتصادی	فاصله‌گیری از ارزش‌های اسلامی	تغییر سبک زندگی	-----

۴- یافته چهارم: برای بررسی اهداف دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا، اهم اهداف مرتبط با موضوع از طریق برگزاری جلسات خبرگی/نخبگی در گروه کانون تفکری این تحقیق به شرح ذیل احصاء گردید:

جدول ۸: اهداف دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا			
۱	تلاش برای تضعیف پایگاه اجتماعی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)	۱۰	ایجاد نارضایتی عمومی، ناامیدی و یاس در جامعه
۲	اخلال در امنیت ملی	۱۱	اثرگذاری بر سیاست خارجی
۳	تضعیف نیروهای مسلح	۱۲	تعمیق گسل‌های قومی - مذهبی
۴	ایجاد رعب و وحشت	۱۳	کنترل، مهار و منزوی‌سازی ایران
۵	قطبی‌سازی و خدشه‌دار کردن وحدت ملی	۱۴	بی‌ثبات‌سازی جغرافیای مقاومت
۶	تعرض به ساحت دین‌مدارانه و ارزشی کشور	۱۵	کاهش نفوذ انقلاب اسلامی و دستاوردهای محور مقاومت
۷	مهندسی فرهنگی جامعه با محوریت سبک زندگی غربی	۱۶	مقابله با جریان‌سازی فکری و فرهنگی اسلامی
۸	تأکید بر ناکارآمدی حکومت دینی	۱۷	کاهش مشروعیت نظام

۹	نابودی ظرفیت‌های راهبردی کشور	۱۸	کاهش مقبولیت نظام
---	-------------------------------	----	-------------------

سپس برای تبیین میزان تأثیر هر کدام (اهداف دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا.)، پرسشنامه‌ای به تعداد ۱۸ آزمودنی در قابل طیف لیکرت تدوین و در اختیار جامعه خبره پژوهش قرار گرفت که ماحصل تحلیل آن به شرح ذیل است:

نمودار ۴: اولویت‌بندی اهداف دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا.

جدول ۹: اولویت‌بندی اهداف دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا.		
اولویت دوم	اولویت اول	
تضعیف نیروهای مسلح	ایجاد نارضایتی عمومی، ناامیدی و یاس در جامعه	تلاش برای تضعیف پایگاه اجتماعی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)
مقابله با جریان‌سازی فکری و فرهنگی اسلامی	تأکید بر ناکارآمدی حکومت دینی	اخلال در امنیت ملی
کنترل، مهار و منزوی‌سازی ایران	تعرض به ساحت دین‌مدارانه و ارزشی کشور	کاهش مشروعیت نظام
کاهش نفوذ انقلاب اسلامی و	قطعی‌سازی و خدشه‌دار کردن	کاهش مقبولیت نظام

دستاوردهای محور مقاومت	وحدت ملی	
اثرگذاری بر سیاست خارجی	مهندسی فرهنگی جامعه با محوریت سبک زندگی غربی	تعمیق گسل‌های قومی - مذهبی
نابودی ظرفیت‌های راهبردی کشور		----
بی‌ثبات‌سازی جغرافیای مقاومت		
ایجاد رعب و وحشت		

۴. نتیجه‌گیری

به دلیل ماهیت تهدیدات ترکیبی که کل جامعه را هدف قرار می‌دهد، آماده شدن و پرداختن به آن‌ها نیازمند اقدامات قوی با رویکرد امنیتی جامع است که فقط برای تأمین امنیت جامعه بر توانایی ارائه‌دهندگان خدمات امنیتی تکیه نمی‌کند، بلکه تمام بخش‌های جامعه در برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های امنیتی باید گنجانده شوند؛ نظر به آنچه در گروه کانون تفکری این تحقیق بررسی گردید شرایط محیطی در جنگ ترکیبی اخیر علیه نظام ج.ا.ا. را به شرح ذیل می‌توان عنوان کرد:

۱- محیط امنیت داخلی دارای پیچیدگی‌هایی است که نیاز به ایجاد تناسب بین محرک و پاسخ دارد؛

۲- ابهام و پیچیدگی تهدیداتی که با آن‌ها روبه‌رو هستیم، روندی تصاعدی و فزاینده دارد؛

۳- دشمن با بهره‌گیری از بُعد شناختی جنگ، با ترکیب انواع روش‌ها و پیشران‌ها و ابزارها و استفاده هم‌زمان و هم‌افزا از آن‌ها برای تغییر رفتار نظام ج.ا.ا. (انفعال، تسلیم و یا براندازی) تلاش می‌کند؛

۴ - تهدیدات ترکیبی (همچون: اختلال در مدیریت دولت، تشدید مشکلات اقتصادی، تضعیف اعتماد عمومی و مشروعیت نظام، دوقطبی‌سازی جامعه، به چالش کشیدن ارزش‌های انقلاب اسلامی، کاهش نفوذ منطقه‌ای و قدرت ژئوپلیتیکی جمهوری اسلامی ایران و...)، مراکز ثقل اصلی نظام ج.ا.ا. را هدف قرار داده است؛

۵ - روند ایجاد فهم مشترک جنگ ترکیبی در جامعه و گفتمان‌سازی آن در حوزه‌های مختلف، کند است.

با امعان نظر به تحلیل‌های صورت پذیرفته، ۱۰ اولویت اول مرتبط با هر حوزه که به صورت کلی در قالب پیشران‌ها و ابزارها و عوامل اثرگذار داخلی و خارجی، دشمن در جهت تأمین اهداف خود و ضربه زدن به نقاط حساس و حیاتی نظام ج.ا.ا (نقاط آماج دشمن) از آن‌ها بهره بُرد، از طریق جامعه خبرگی به شرح جداول ذیل احصاء گردید:

جدول ۱۰: ده اولویت اول دشمن در جنگ ترکیبی علیه نظام ج.ا.ا در قالب پیشران‌ها، ابزارها، عوامل اثرگذار، اهداف و نقاط آماج																		
اولویت پیشران‌ها و ابزارها																		
اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم									
زنان	دانشگاه‌ها	مدارس	ورزشکاران	هنرمندان و چهره‌ها	اطلاعاتی	سورس‌های	گروه‌های	مکانگ	یادگروها و گردانندگان شبکه‌های اجتماعی	رسانه‌های بیگانه شبکه‌های	عناصر نفیاق و کانون‌های شورشی							
اولویت نقاط آماج دشمن																		
اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم											
رهبری	امنیت ملی	امنیتی - انتظامی خصوصاً سامانه‌های مسیح	جمعه روحانیون و ائمه	مذهبی	مقدمات ملی و	محور مقاومت	دین	مسئولین سیاسی	دین‌سالاری	دین‌سالاری								
اولویت اهداف دشمن																		
اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم									
رهبری (مسلطین)	اجتماعی - مقام معظم	تلاش برای تضعیف پایگاه	احلال در امنیت ملی	کاهش مقبولیت نظام	کاهش مشروعیت نظام	تعمیق گسل‌های قومی - مذهبی	ایجاد نارضایتی عمومی، نامیدی و یاس در جامعه	حکومت دینی	تأکید بر ناکارآمدی	ارزشی کشور	تعمیرات به ساخت	دین‌مدارانه و	کردن وحدت ملی	فلسفی سازی و خاشخه‌دار	مهندسی فرهنگی جامعه با محوریت سپک زندگی			
اولویت عوامل اثرگذار داخلی و خارجی																		
اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم									
مقام معظم رهبری (مسلطین)	جسدي نگرفتن همنسازهای	دانشگاه‌ها	توسعه اشتیاقات در سطح	تحریک قشر جوان و نوجوان	ضعف فضای مجازی	کنترل فضای مجازی	ضعف کارآمدی رسانه داخلی و	ایجاد گرای	توسعه بی‌حجابی و بدحجابی،	فردگرایی	توسعه بی‌توانی و ضعف	کارآمدی نظام اقتصادی	تربیت و آموزش	کارکرد نامناسب نظام	ایجاد یاس و ناامیدی	ایجاد یاس و ناامیدی	ضعف در اشراف اطلاعاتی	ایجاد ناامین (تخریب اموال عمومی، ضرب و شتم)

پیشنهادها

- دشمن‌شناسی و رصد مداوم وضعیت محیطی با تمرکز بر جنگ ترکیبی؛
- طرح‌ریزی عملیاتی، برنامه‌ریزی، تولید فکر و گفتمان‌سازی ملی و فراملی در خصوص جنگ ترکیبی؛
- توسعه استحکام داخلی، ارتقاء سطح وحدت ملی، جهاد تبیین، امیدآفرینی و انجام دیگر روش‌های مقابله با جنگ ترکیبی در همه ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، زیستی، علم و فناوری، سایبری و فضای مجازی؛
- ظرفیت‌سازی و انجام تهاجم ترکیبی علیه دشمنان با بهره‌گیری از همه ظرفیت‌های ملی، فراملی و جبهه مقاومت؛
- تحمیل سردرگمی شناختی به دشمن و اختلال در چرخه تصمیم‌سازی وی از راه ایجاد آشوب ناشی از زنجیره‌ای طولانی تأثیرات غیرمستقیم فیزیکی و شناختی ناشی از به‌کارگیری همه پیشران‌ها و ابزارهای نظامی و غیرنظامی (سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، رسانه‌ای و...)
- تقویت مؤلفه‌های وحدت ملی و تغییر شرایط به‌منظور اعمال مدیریت هوشمندانه‌تر در حوزه تأمین امنیت ملی؛
- فعال‌سازی دیپلماسی عمومی و فرهنگی نظام ج.ا.ا. و تولید محتوای مناسب در برابر جنگ شناختی دشمنان؛
- فعال‌سازی هرچه بیشتر دیپلماسی دفاعی در عرصه بین‌الملل برای خنثی‌سازی تهدیدات خارجی؛
- تقویت دیپلماسی اقتصادی فعال در عرصه بین‌المللی و رفع ضعف کارآمدی نظام اقتصادی ملی.

فهرست منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، بیانات قابل دسترسی در وبگاه www.khamenei.ir
- ابراهیمی، هادی (شهریور ۱۳۹۹)، جنگ هیبریدی: رویکرد ایالات متحده آمریکا در مواجهه با جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل، دوره ۱۰، شماره ۲، ۱۵۵-۱۸۰.
- بختیاری، ایرج؛ ساعدی، بیژن (آذر ۱۳۹۸)، روند تکاملی جنگ و جنگ ترکیبی از منظر فرماندهی و کنترل، فصلنامه علوم و فنون نظامی، دوره ۱۵، شماره ۴۹، ۱۰۱-۱۲۷.
- خادم‌دقیق، امیر هوشنگ؛ فینی‌زاده بیدگلی، جعفر و رضائیان، مهدی (شهریور ۱۳۹۵)، نقش همبستگی، انسجام و وحدت ملی به عنوان یک ظرفیت اساسی جهت مقابله با جنگ نرم دشمن، فصلنامه امنیت ملی، دوره ۶، شماره ۲۰، ۱۰۳-۱۴۲.
- رفیعی‌راد، جواد؛ صفوی، سیدیحیی؛ زارعی، سعداله و بیگ، علی‌اصغر (بهمن ۱۳۹۹)، بررسی بسترهای امکانی منطقه غرب آسیا در بروز جنگ‌های ترکیبی با تاکید بر نظریه امنیت ملی، فصلنامه امنیت ملی، دوره ۱۰، شماره ۳۸، ۳۵-۶۸.
- ریاضی، وحید؛ اکبری، علی؛ باجلانی، صفدر و اکبری، حسن‌رضا (فروردین ۱۴۰۰)، معرفی مولفه‌ها و ابزارهای جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ا، فصلنامه راهبرد دفاعی، دوره ۱۹، شماره ۷۳، ۳۷-۶۷.
- ستاری‌خواه، علی؛ نصیرزاده، عزیز؛ میرسمعی، سیدمحمد و خادم‌دقیق، امیر هوشنگ (شهریور ۱۳۹۵)، ماهیت صحنه جنگ ترکیبی آینده‌ی احتمالی ج.ا.ا در افق ۱۴۰۴، فصلنامه آینده‌پژوهی دفاعی، دوره ۱، شماره ۱، ۲۷-۴۴.
- سلیمانی، باقر (پاییز و زمستان ۱۴۰۰)، بررسی و تبیین تهدیدات جنگ ترکیبی استکبار جهانی در گام دوم انقلاب اسلامی، دوفصلنامه پژوهش‌های علوم نظامی دانشگاه افسری و تربیت پاسدار امام حسین (ع)، دوره ۲، شماره ۲، ۱۲۵-۱۵۵.
- کرمی، امیرسعید؛ محمدشریفی، مجید و یزدانی، ابراهیم (آذر ۱۳۹۸)، نظرگاه جنگ ترکیبی، بنیانی برای درک راهبرد دولت ترامپ در مواجهه با جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه سیاست جهانی، دوره ۸، شماره ۳، ۱۰۵-۱۳۲.
- کلانتری، فتح‌اله (بهمن ۱۳۹۹)، گونه‌شناسی تهدیدهای هیبریدی و کاربست آن در سطوح امنیت ج.ا.ا، فصلنامه امنیت ملی، دوره ۱۰، شماره ۳۸، ۲۵۵-۲۹۲.
- کیانی، سورنا (آذر ۱۳۹۴)، الگوی پیروزی مجاهدان اسلام در جنگ‌های ترکیبی از منظر قرآن کریم، فصلنامه علوم و فنون نظامی، دوره ۱۱، شماره ۳۳، ۲۳-۴۵.

ب. منابع انگلیسی

- Acta Polytechnica Hungarica, (2021), Cyber threats and deception in hybrid warfare, Vol.18, No.3.
- Chiara LibisellerInstitute (Feb 2023), Hybrid warfare' as an academic fashion, Leiden University, Leiden, Published online, Pages 858-880. <https://orcid.org/0000-0001-5775-9630>View further author information.
- Giegerich, Bastian, (Spring 2016), Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict, Vol.15, No.2, pp. 65-72. <https://www.jstor.org/stable/26326440>.
- Johnson, Robert, (Dec 2017), Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature, Published online, Pages 141-163. <https://doi.org/10.1080/09592318.2018.1404770>.
- McCuen, John (March-April 2008), "Hybrid wars", Military Review, Vol. 88, No. 2, 107-113.
- Monaghan, Sean, (2019) , Countering Hybrid Warfare: So What for the Future Joint Force?, PRISM, Vol. 8, No. 2, pp. 82-99. <https://www.jstor.org/stable/26803232>.
- Munich Security Report (February 2015), "Collapsing Order Reluctant",
- Nemeth, William, (2002), Future war and Chechnya: a case for hybrid warfare, U.S.A., Monterey California, Naval Postgraduate School.
- Sloan, Elinor, (2020), Hybrid War and Hegemonic power, U.K., Milton Park, Routledge.